दशद्वादशी मासौ इमौ आसामहा एवं अन्तरायेवं अनुवाय प्रारब्धं सवत्सरसाध्यं समापयामेति व्यवहिता-च्चेति समिधश्च व्यवहितेन सम्बन्धः। तासां गर्भा जातानि ऋङ्गाणि द्वादश मासः मासेषु पूर्णेषु प्रावर्त्तन्त प्रापयन् दशभिर्मासैः ऋङ्गप्राप्तिलक्षणफले सिद्धेऽपि पुनरन्वयया यतो मासद्वयमन्वतिष्ठन् अतो जातानामपि ऋङ्गाणां पुनःपतनमित्यभिप्रायः तथा चैतरेयकम् "अथ समापयिष्यामः संवत्सरमित्याहत तासामन्वया ऋङ्गाणि प्रावर्त्तन्ते इति" एतास्तूपरा इति ताः पतितऋङ्गाः गावः सर्वत्रुभवमन्नाद्यमदनीयमन्न प्राप्नुवन्तु ता गावस्तूपराः ऋङ्गहीनाः दश्यन्ते तस्मात्ताः सर्वान् द्वादश मासो मासान् प्रेरते प्रगच्छन्ति रैर गतौ शीतवातातपेषु सर्वदा पुष्टाङ्गा एव यथायथं गच्छन्ति ऋङ्गिणो महिष्यादयस्तु तथा भवन्ति तस्मादित्युक्तं कस्मादित्याह हि यस्मात्ता गावः सर्वमन्नाद्यमाप्नुवन् तस्मात्सर्वर्तुषु पुष्टाङ्गा भवन्ति तथा चैतरेयकम् "ऋतुत्वमसमन्वत तस्मादु ताः सर्वभूतान्तरस्तिष्ठन्तीति"। उक्तार्थं जानतः फलमाह" भा०। "सर्वमन्नाद्यमाप्नोति य एवं वेद" ता०ब्रा०२। स्पष्टोऽर्थः। तदेवं दशमासनिर्वर्त्यं द्वादशमासनिर्वर्त्यं चेति द्विविधं गवामयनं प्रतिपादितं तयोर्ज्योतिष्टोमदर्शपूर्णमासादिवदेतत्काम तत्कुर्यादिति कामफलसम्बन्धफलविशेषाश्रवणाद्विद्वजिज्ञासायेनान्यत्राम्नातस्य स्वर्गस्य कल्पनाया अन्याय्यत्वाद्वातिसत्रन्यायेनार्थवादिकस्य समृद्धिफलस्य वाक्यशेषे श्रुतत्वादुताच्छ्रुतरीय इति समृद्धिकामा एतत्सत्रमासीरन्निति विधिरुन्नेतव्यः। तैत्तिरीयके समृद्धिफलकत्वं स्पष्टमाम्नातम् "य एवं विद्वान् संवत्सरमुपयान्त्याम्नुवन्त्येवेति" भा०ततः ४।१-४कण्डिकामारभ्य। ५अ०८ख० ८क०पर्यन्ते तद्विधानसङ्गा तत्र सत्रे दीक्षाकालविधानार्थमेकाष्टकारम्भपक्षं निरस्य चैत्रशुक्लैकादश्यां दीक्षामाह तत्रैव ५।९।१० कण्डिकादिषु

"चित्रापूर्णमासे दीक्षेरन्" ता०ब्रा०५।९।१०। "चित्रायुक्तः पौर्णमासः चित्रापूर्णमासः तस्मिन् दीक्षेरन्" तदेतत् स्तौति" भा०। "चक्षुर्वा एतत् वत्सरस्य यच्चित्रापूर्णमासो मुखतो वै चक्षुर्मुखत एव तत् संवत्सरस्य दीक्षन्ते तस्य न निर्यान्ति" ता०ब्रा०११। "चित्रापूर्णमास इति यत् एतत संवत्सरस्य चक्षुर्वै जायमानस्य हि प्रथमं मुखमाजायते तत्रापि चक्षुरेव प्रथममाविर्भवति अतस्तस्मादस्य चक्षुषः उक्तक्रमेण मुखतो मुखप्रदेश-एव स्थुः, अतो मुखएव तत् संवत्सरमारभ्य गृहीत्वा दीक्षन्ते। यः फाल्गुन उक्तः सोऽयत्र विद्यत इत्युक्तं भवति तस्य न निर्यान्ति कश्चिदपि दोषो न विद्यते" इत्यं चित्रापौर्णमास्यां दीक्षितव्यमित्युक्तम् अथ तस्मिन्नेव मासे शुक्लैकादश्यां दीक्षितव्यमित्याह" भा०"चतुरहे पुरस्तात् पौर्णमास्या दीक्षेरन्" ता० ब्रा०१२।"चैत्राः पौर्णमासाः पुरस्ताच्चतुरहे चतुर्थ्यामङ्गा समाहारचतुरहस्तस्मिन्विद्यमाने गवामयनस्य दीक्षा कार्या एवं दीक्षणस्य गुणमाह" भा०"तेषामेकाष्टकायां क्रयः सम्पद्यते तेनैकाष्टकाच्च संवट् कुर्वन्ति" ता० ब्रा०१३। "सर्वेषां सत्राणां द्वादश दीक्षा भवन्ति तत एकादशीप्रभृति द्वादशसु गतासु त्रयोदशी रात्रिरष्टमी स्यात् एकाष्टका च बहुलाष्टमीति अस्यामेकाष्टकेत्युपचारः तस्याः क्रयः सम्पद्यते प्रथमे ह्युपसर्जने राजक्रयस्तस्मिन् दिने प्रातःकाले प्रायणीयाद्या यज्ञाश्रयाः प्रक्रम्यन्ते तेन प्रक्रमेण एकाष्टकां न संवट् कुर्वन्ति क्रियासुपयोगेन व्यर्थं न कुर्वन्ति अतएव एकाष्टकाप्रारम्भतो गुणस्तस्मिन् पक्षेऽन्तर्भवति इत्यर्थः। अन्येऽपि गुणा अस्मिन् पक्ष सन्तीत्याह" भा० "तेषां पूर्वपक्षे सुत्या सम्पद्यते पूर्वपक्षे मासाः सन्तिष्ठमाना यन्ति पूर्वपक्ष उत्तिष्ठन्ति तानुत्तिष्ठतः पशव ओषधयोऽनूत्तिष्ठन्ति तान्कल्याणी वागभिवदत्यरात्सुरिमे सत्रिण इति ते राध्नुवन्ति" ता०ब्रा० १४। "तेषामेकादश्यां दीक्षमाणानां सुत्या सोमयागः पूर्वपक्षे सम्पद्यते सत्राणां सर्वेषां द्वादशोपसदः तत्राष्टमीप्रभृति द्वादशसु गतासु त्रयोदशी शुक्लपक्षपञ्चमी तस्यां प्रथमोऽतिरात्र इति पूर्वपक्षे सुत्या प्रारभ्यत इत्यर्थः। त्रिंशता त्रिंशता ऽहोभिर्मासेषु पूर्वपक्षे एव सर्वे मासाः सन्तिष्ठमाना यन्ति वर्त्तन्ते एवं द्वादशसु मासेषु गतेषु पूर्वपक्ष एव सत्रादुत्तिष्ठन्ति तानुत्तिष्ठतः सत्रादुत्थानं कुर्वतो यजमानानु पश्चात् पशव ओषधयश्चोत्तिष्ठन्ति ऊर्द्ध्वं रोहन्ति तान् यजमानान् कल्याणी शोभना वाक् यशस्करी वाक् वदति किमिति इमे सत्रिणो यजमानाः अरात्सुः समृद्धा अभवन्निति तदनन्तरं सत्रिणो राध्नुवन्ति समृद्धा भवन्ति"।५अध्यायसमाप्तिपर्यन्ते तस्यैव विधानभेदा उक्ताः। "गवामयनेनेयुः" कात्या०श्रौ०२४।५।२।"गवामयनं वाऽभिगरस्तुतेः" २४।४।४९। इदञ्च एकपदं तेन गावामयनिकमित्यादौ ठक्कि पूर्वाचोऽङ्गिः। "गावामयनिके मुष्टप्रहरे प्रत्यहं हयम्" जैमिनीयन्यायमाला।